

Lajos Harsányi

SVETA ŽENA

Romansiran življenjepis
svete Elizabete Ogrske

ZBIRKA : Svetniki

SVETA ŽENA

Romansiran življenjepis
svete Elizabete Ogrske

Lajos Harsányi

Spremna beseda : dr. Jožef Smej

Orginalni naslov : Lajos Harsányi, A szent asszony.
Magyarországi szent Erzsébet
életregénye

© izvirnika : SZENT ISTVÁN TÁRSULAT

© za slovensko izdajo : Družina d. o. o.

Izdaja : prva izdaja

Urednik zbirke : Marjan Pogačnik

Prevod : dr. Jožef Smej

Jezikovni pregled : Marija Bratina

Oblikovanje : Tone Seifert

Grafična priprava : Edvin Nepužlan, Družina d. o. o.

Izdala in založila : Dužina d. o. o.

Odgovarja : Tone Rode

Tisk : Formatisk d. o. o., Ljubljana

Naklada : 800 izvodov

Ljubljana, november 2010

Vse informacije o knjigah založbe Družina najdete
na spletni strani: www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.511.141-312.6

929sv.Elizabeta Turingijska

HARSÁNYI, Lajos, 1883-1959

Sveta žena Romansiran življenjepis svete Elizabete Ogrske / Lajos Harsányi ;
[prevod Jožef Smej]. - Ljubljana : Družina, 2010

Prevod dela: A szent asszony

ISBN 978-961-222-817-0

253290240

Predgovor

Gre za izredno privlačen romansirani življenjepis sv. Elizabete Ogrske, Turingijske. Izvirnik je izšel leta 1927. Naslov: Lajos Harsányi, A szent asszony. Magyarországi szent Erzsébet életregénye (Sveta žena. Romansirani življenjepis svete Elizabete Ogrske). Ob bližajoči se 800. obletnici rojstva sv. Elizabete je knjigo leta 2006 ponatisnila Družba svetega Štefana. Založba Apostolskega svetega sedeža, Budimpešta (Szent István Társulat. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest 2006).

Kratek življenjepis sv. Elizabete:

Elizabeta Ogrska, mejna grofica (kneginja, vojvodinja) Turingijska, se je rodila leta 1207 v kraju Sárospatak, v nadškofiji Eger na Ogrskem. Njen oče je bil ogrski kralj Andrej II. iz arpadske dinastije; njena mati Gertruda Andechs-Meranjska pa iz znane plemiške rodbine, ki je imela obsežno zemljiško posest na naših tleh, s sedežem v Kamniku. Komaj štiriletno so jo leta 1211 zaročili s turingijskim mejnim grofom Ludvikom IV.; poslej je živela na gradu Wartburgu v Turingiji. Poročila se je leta 1221 in je možu rodila troje otrok: leta 1222 Hermana, 1224 Zofijo in 1227 Gertrudo. Zadnja se je rodila po očetovi smrti. Ludvik je namreč umrl leta 1227 v Otrantu na poti v Palestino, kajti na pobudo papeža Honorija III. je vzel križ na ramo, da bi nevernikom iztrgal Sveto deželo.

Po moževi smrti je Elizabeta zapustila Wartburg in odšla v Eisenach, pozneje pa v Pottenstein in Marburg. Živela je zelo skromno. Na veliki petek se je z rokami na oltarju frančiškanske cerkve v

Marburgu odrekla vsemu posvetnemu blišču. Z vnemo se je posvečala delom usmiljenja. V Marburgu je z lastnimi sredstvi zgradila bolnišnico, kjer je zbrala najrevnejše in najbolj onemogle bolnike ter jim ponižno in potrpežljivo stregla, pri čemer se ni izmikala tudi najnižjim opravilom. Njen spovednik, alemanski apostol in inkvizitor Konrad iz Marburga, jo slavi kot tolažnico ubogih in okrepčevalko lačnih.

Umrla je stara komaj 24 let 17. novembra 1231. Pokopali so jo 19. novembra v Marburgu. Na njenem grobu so se že dan po pogrebu začeli goditi čudeži, zato jo je papež Gregor IV. 1. junija 1235 razglasil za svetnico. Njen praznik se je od leta 1671 slavil na dan njenega pogreba, 19. novembra, po novem pa se praznuje na dan njene smrti, 17. novembra. Lajos Harsányi življenjepis sv. Elizabete umetniško, vendar zvesto, zgodovinsko tako razpleta, da drži bralca v pozornosti in ga pri branju varuje dolgočasje.

Dvajset let po smrti sv. Elizabete so v Slovenj Gradcu njej v čast že pozidali cerkev. Posvetil jo je leta 1251 oglejski patriarh Berthold (prej nadškof v Kalocsi na Ogrskem). Berthold je bil brat Gertrude Andechs-Meranjke, žene ogrskega kralja Andreja II. Z drugo besedo, bil je stric (ujec) sv. Elizabete. V znamenje hvaležnosti za premnoge zastonske darove so Slovenjgradčani (skupaj z župljani z Ljubnega, katerih župnija je prav tako njej posvečena) in še z nekaterimi častilci svete Elizabete ob bližnji 800. obletnici njenega rojstva v dneh 25. do 26. oktobra 2003 poromali v Sárospatak – njen rojstni kraj (pridružil sem se jim tudi podpisani). Tridesetega aprila 2007 so v Slovenj Gradcu

*slovesno obhajali 800-letnico sv. Elizabete, zave-
tnice župnije. Na slovesnost so prišli zastopniki iz
Sárospataka, Bratislave (Požun, kjer je sv. Eliza-
beta preživela zgodnjo mladost) ter iz Marburga,
Košic in Andechs.*

*Sv. Elizabeta je po svojem očetu, kralju Andreju,
povezana tudi z mojim rojstnim krajem, Bogo-
jino. V listini kralja Andreja iz leta 1208 je na-
mreč rečeno: »Od Prosenjakovcev gre meja (...) do
vasi Bogojina (Bogma, Bogina), kjer je na bregu
vode mejnik od zemlje ...« V listini je omenjen tudi
»Berthold, izbrani nadškof v Kalocsi«.*

*Omemba kraja Bogojina, predvsem pa spodbuja-
nje slovenjgraškega župnika Petra Leskovarja, češ
da njegovi župljani že težko čakajo na izid knjige,
sta mi bila v oporo pri triletnem prevajanju iz ma-
džarščine.*

*Končam z besedami, ki jih je v predgovoru na god
sv. Elizabete 1927 napisal dr. József Vass, minister
za zdravstvo: L. Harsányi s silno pesniško genialno-
stjo riše lik svete Elizabete. Kot minister za zdrav-
stvo bi danes, v 20. stoletju, s posebno odredbo pre-
povedal sv. Elizabeti poljubljati in pritiskati go-
bavce na srce, čistiti njihove gnojne rane, upošte-
vajoč varnostne ukrepe; kot človek pa tudi sedaj v
20. stoletju ganjen v solzah poklekam pred čude-
žem njene ljubezni, ki izhaja iz njenega ponižne-
ga posnemanja Jezusa Kristusa.*

*Maribor, na slovesni praznik Srca Jezusovega, 11.
junija 2010*

dr. Jožef Smej, naslovni škof, Maribor

7.

Ves srečen je, ki nima nič,
ki ne tare ga telo, ne slava, blišč,
ki vse zemeljsko stavi pod vprašaj.
Telo mu v kripti mirno spi,
a duša vsa brsti, hiti
tja gor v nebo, v cvetoči gaj.

Ave, monte Averna!¹ V času zemeljskih naslad, užitkov in praznega blišča se je s te gore po vsej Evropi razlegalo geslo svetega Franca Asiškega, Poverella:² naj živi sveto uboštvo! Velika privlačnost Assisija, se pravi njegov veliki čar, je s svojo čudovito močjo prevzel srca. Iz globoke omamljenosti včasih že kar zaspane vernosti srednjega veka so prišli k sebi silni graščaki, bogati meščani in tudi najbolj ubožno ljudstvo. Vsi so, zadrževaje dih, prisluhnili goslim svetega Frančiška. Na svojo violino je o lepoti evangeljske ponižnosti in uboštva igral melodije, v katerih je odmevala glasba programa čistega zlata Jezusa iz Nazareta.

Ave, Wartburg! V tem gradu, zgrajenem na nemški gori, je mlada mati kneginja, po rodu ogrske kraljevske krvi, uresničila Poverellov program, preden so se melodije Assisija razlile do tja. Ta kneginja je dala bleščeč zgled odličnosti asiškega programa.

Frančišek Asiški in Elizabeta Ogrska!

Dve plamenici krščanstva, katerih sij razsvetljuje vsa poznejša stoletja.

¹ Pozdravljena, gora Averna.

² Poverello, ubožček; pomanjševalnica od »povero«, ubog; mišljen je sveti Frančišek Asiški.

Pri turinški mladi materi kneginji so se nekega dne oglasili trije redovniki, po imenu Cezarius, Hartmod in Rodeger. Za Elizabeto so bili tujci, oblečeni v nošnjo, ki je do tistega časa v Turingiji še niso videli. Groba, ščetinasta kuta s kapuco, z belim pasom okrog ledij. In vsi bosonogi. To so bili prvi frančiškani v Wartburgu.

Mlada mati kneginja jih je prisrčno sprejela. Iz njihovih ust je prvikrat slišala ime Frančišek Asiški; da je bil sin bogatega trgovca, da je slekel razkošno viteško obleko, da je vse razdelil ubogim; da je svet, pogreznjen v greh, pozval k novemu življenju.

Elizabeta je poslušala in poslušala. Srce ji je preplavila čudovita toplota. Tam čez Velike Alpe, tam na toplem jugu, kjer se v bogatih dolinah in v bogatih mestih rumenijo pomaranče in zlato, tam živi italijanski srečnež, čigar duša je lahko sorodna njeni duši, saj je ljubezen, ponižnost in uboštvo njun skupni vsakdanji kruh. Kneginja Elizabeta je takoj odredila, naj se za preproste bogoljubne frančiškanske redovnike odpró cerkve in naj se tudi ljudstvo seznanijo z nauki velikega Asizijca. Svetni duhovniki so radi privolili, da v njihovih cerkvah pridigujejo frančiškani. Ta novica se je kot blisk raznesla po Turingiji. Pridiganje frančiškanov je kar kmalu pokvarjenost dobe sežgalo v žlindro in versko življenje se je po vsej Evropi prerodilo, in sicer tako, da si tega skoraj ni bilo mogoče zamisliti.

V pojmovanju velikega Asizijca je Elizabeta našla duhovno sorodstvo. Brata Rodegerja si je takoj izbrala za spovednika. Moža je nagovorila,